

Människornas rätta Characters är; att förringa det hwaröfwer de
föbrundra sig, upleta fel hos den som de hysa wördnad före, och at
hata det de icke kunna förakta.

Uti Spanien frågar man: är det en Grand af första rangen?
Uti Tyskland: kan han gå in uti Capitlet? Uti Frankrike: är han
wål wid Häfvet? Uti Hålland: huru mycket Guld äger han? Uti
England: hwad är det för en människa? hwad egenskaper äger han?
Uti Sverige: är han i första Classen? Uti Turket: huru stor är dess
Frustuga?

Wid Säfvet är mera höflighet, på Landet mera ömhet: där
äro flera Cyflor, här flera göromål: där mera tilfällen, här mera
tid: där förlorar man tiden, där döer man, här lefwer man.

Under tiden är et stort Samhälle, ja hela Folkslag styrde genom
fjärde hand! Antonius styrde större delen af werlden; Cleopatra, An-
tonius; Dellius, Antonii förtrogne och Rival Cleopatra; och Cleo-
patras Kammar Fru, Dellius: följer man deuna tilbakagången, är
mohjeligt det en Katt som är Favorite hos KammarFruen styrer
hela werlden.

Man berättar at Hagiagus, för at ursäkta sin stränghet emot
sina Undersätare, sade: det en hård och äfwen wäldsam regering är
bättre än en swag och efterlåten, och at den stränga Regenten endast
förolämpar några enskilda Personer, då däremot en wacklig god Fur-
ste gör hela Folket skada. Justiniani Regering war på slutet mera
tyrannisk än Neroners.

För at weta om Folket har friheten, bör man mindre se på
Regerigns-Form, än på Styrelsens wärkningar. Är Folket ej mis-
nögt, utmattadt, utan i wälmåga, äger det frihet.

Alla Stånden i Francé Riket hade lika rättighet blifwa medlemmar
uti den af Richelieu stiftade Academien. Södslen lyfte där wid sedan af
egne

egne sinnets förmåner, och den måst lysande wärdighet tog sitt rum wid den enfaldiga privata witterhets förtjensten. Detta skedde icke uti den afsigt at Richelieu wille genom denna förening uphöja egenskaper och lärdom, som alltid pryda sitt ställe uti Historien och ej mindre göra sig berättigade til det almännas aktning; men för at låta dem förstå som hade denna jemförelsen nödig, at de stora kunna ej annat än hedra sig då de idka witterhet och älska wettenskaper, samt at snilla och smak hafwa inga Förfäder af nöden för at förewigas och blifwa stora, såsom äfwen de kunna umbära Efterkommande, och ändå wara obdeliga.

Ludwig den 14:de, denna Stora och Entwäldiga Monärquen; hwilken i et helt Tidewarw danat Europas öden, har åstundat se sitt namn i spetsen för Franska Witterhets Academien med et anseende som gaf Desz medlemmar rättigheter, och ålade Herren för Sader, där Förstånd och Billighet gifwa Lagar, och där Styrelsens drifhjul är heder och kärlek; måste nödwändigt Insikter och Bokliga öfningar, som hafwa altid duglige seder i sitt sällskap, lämna wälgörande intryck så hos de lydande som befallande; och at uti et land hwarest Wisshets Gudinnorne hafwa Altare, är icke allenast hemvist för de tåcka egenskaper som uplifwa och förnjöja Samhället; men at det äfwen framafstrar wärkelige rotsfasta dygder, som göra Samhällets wärkelige säkerhet och Lycka.

Stora Själur säga undertiden til deras affrätters fullbordan wisshaker utan at göra dem; låga Själur åter hafwa lättare för at säga, än at wärkställa dem.

Epigrame af Moviz.

Hur har dig Ullas mine betwett
Hon är ju blek liksom en öddan —
Jo! sådan älskog lösnar mödan
Och bästa öl är altid blekt.

N:o 76 utkommer den 23 Augusti.

Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe.

Dag = Bladet:
Wälsignade Tryck = Friheten.

Andra Skäcken,

N:o 76.

Stockholm den 23 Augusti 1782.

En Girigbuds Testamente *)

Just den är rik som intet fattas
(Det kunna blott de Rika få,)
Af sorg och bry han intet mattas
Hwad noddigt är, har han ändå
Hans skatt är inga stinna påsar
Han värddar ej en tung metall
För kistan är ej dubbla låsar
Och ändå blir ej Cassan all.

Mitt arck blef alt för torrt, om jag med den billiga ifwer som jag borde, skulle affkildra en girigbud, en Harpagon, en niding. En hwar lär känna detta folkslaget ändå, sjelfwa jackan och peruquen säger mig egenskapen utaf Karlen, och jag behöfwer ej tala 2 ord med honom, förån han är röjd.

Olyckligt råkade jag för en tid sedan at blifwa kallad af en sådan Gubbe som drogs med döden, han wille at jag skulle hjelpa honom uprätta sitt Inventarium. Wi började på gångkläderna, och han wille sjelf sätta värde på sina ägodelar, så wida han trodde sig bäst weta hwad de kostade i inköp. Här kom en Sammal Klädning

*) Insändt.

ning fram, som jag tror varit 3 gånger wänd för än han gjordes til Nationel, med 24 tungor på hwardera axeln och små runda torn til knappar, för öfrigt helt spräcklig, öfvertygget skulle wara rödt, fodret svart, ändrena bruna, knapparna gröna, med et ord den war i alt efter 1778 års model, utom det at längden på klädningen war efter Fransyska Moder, klädet war Engelskt sade Gubben, och då en Wårderingsman wid Assistance Contoret hade inbillat honom at han åtminstone kunde få låna 16 R . på den, påstod han sannolikt nog at wårdet borde wara 15 Riksdaler — Sedan framtogs et violött Schärp af halssiden, men med lärft i ryggen, försedd med en stor cocard med canfas uti samt silkesfransar och 19 stråpårlor, til samma articel hörde äfwen sko och knårosor som woro något urblekta och nerspilda i synnerhet de första, detta wågdes, calculerades, och efter noga besinnande opsattes til 4 R:dr 2 R .

Nu som wi allenast wid dessa 2:ne poster hade tillbrackt en hel timma, och sjukdomen mattade Gubben, wille han göra oppskåf med det andra. Natten derpå blef så plågsam at han andra morgonen skulle göra disposition eller testamente, med sin egendom.

Men här skulle man sedt ett förtwiflat ansicte, Gubben såg ut som hade han redan varit död några år. En af närmaste arswingarna skulle skrifwa Testamentet, men Gubben wille sjelf dictionera. — Jag war så glad när jag seet se detta sköna Manuscriptet, at jag i glädje lofwade meddela det mina Läsare. Det war just så här:

„Allthenstund och thesfbre, at jag som är kommen till en tåm-
 „meligen hög ålder, ty jag är snart 81 år gammal (NB Gubben
 „gjorde sig yngre än han war) och nu nog sjuklig, så at om det är
 „Guds willja, måste jag som alla andra wänta döden och at kom-
 „ma till mina Fäders Graf. Allthenstund och thesfbre, at det är
 „nödigt hushålla och beställa förut om sina ägodelars och lilla för-
 „råds förwåltning efter döden, ty ock emedan hastwer jag med sundt
 „begrep och wälbetäncksamueligen gjort denna disposition uppå min
 „förmodeligen sista sotesång, likwål, så framt (som jag ännu hop-
 „pas) at den Store och allrådande Guden skulle behaga förlånga
 „min

„min lifstid, warder detta Testamente tills vidare utaf noll och all-
„deles intet wårde eller kraft.

1:o „Skall min stora Bibel tillhöra Kyrckan, jag förklarar här-
„igenom på det kraftigaste at Prästen skall skrifa derutinnan at
„det skjedit till mitt namns äminness.

2:o „(Här bad Gubben at det första måtte läsas opp) skall
„min piga som wårdat mig så troget i min sjukdom, hafwa alla
„mina gamla skor och påckfor, samt 2:ne halftwa Caroliner, jag hop-
„pas at ingen af arfwingarna misunnar henne detta.

3:o „Säger jag, skall de fattiga hafwa den 6 Marcks plåten
„som står i fjällaren bak dörren (Gubben har suckat när han näm-
„de fjällaren).

4:o „Skall arfwingarna dela min öfriga egendom så emellan
„sig at något måtte bli qwar till mitt underhåld.

Här märckte den som skref, at Gubben började yra, han stre-
tade några minuter emot sin fiende, men döden slog honom et slag,
at han bleknade som en duk och dog som en strömming. Också blef
det Testamentet intet af. Men arfwingarna kunde utan saknad les-
wa efter hans willja, allenast den sjerde puncten blef litet ändrad.

Nu singo dessa i fjällaren fångslade Ducater och Caroliner lust,
de woro så möglade, at man knapt kände prägeln, ehuru pigan be-
rättat, at Gubben twättat dem hwar Nyårs afton.

Och du stackars skugga! huru har du icke spökat i världen?
hwarföre illfånades du för at bli rik? — jo, för at intet bry dig
om någon annan — också war din kammare din värld, ditt Guld
ditt lif, dina kistor din Kyrcka. Om jag skulle rista på din Graf-
sten, så blefwo runorna:

Här. Ligger. En. Hwars. Namn. Förtiges.

Zy. Han. Kjände. Ingen.

Och.

Kjändes. Af. Ingen.

nej, gå din wäg skugga! Kungens mynt är ej belåtit med sådane fångwack-
tare eller allmänna rörelsen med sådane drakar. När en torpare dör,
saknas han åtminstone innom sina fyra wäggar, men hwem wille ser.
ja en girigbuk som först i döden gör sina närmaste godt — Dö län-

ge nog Du! som så länge varit död i samhället, lika roffägla för tjena intet at lefwa = = = Nå, nå, min goda Moralist! torde någon säga, Ni raisonnerar just så, som Ni skulle ingen ting åga sjelf, kanstje, om Ni droge lyckligt på banque eller wunne på Nummer-Lotteriet så torde Ni wara snål nog -- Kanstje Ni nåndes intet ge en olycklig (som deri wore måst olycklig at han nödgades tigga Er) et runstycke — Ja, ja, sådana opositioner måste man tåla ty ärfarenheten ger dem styrka. Jag wet sjelf at en ung Kjöpmän som nyss bbrjät handla, offererar Champagne win, då man hos de gamla Millionairerna knapt nog får en bit säcker i et halft qvarter Frankt — Om Girigheten följer med ågodelar eller åldern, det blir en fråga, jag tror bågge delarna, men ware huru det will, så är at wara girig det samma som at wara brottlig, hwilket om det behöfs, skall en annan gång bewisas.

Epigrame af Moviz.

Mollberg satt wid Bachi präß
Spelte kort och jämt stack öfwer
Alla lura digt på klöfwer
Men han slog ut hjärter åh.

Annonce.

Den efter titeln upriktiga och wälmenande Gratulation på Vers til Herr Borgmästaren Indebetou kan jag ej införa, mina Läsare äro granlaga, och den Anonyma Auktoren skulle ej wänta sig annat än hårda napptag af Critiquen, ty i stället at lyckönska den som wunnit befordran eller hålla sig wid ämnet, lyckönskar han Stockholms Borgerskap, och talar om 1756 års tjenstbetänkande, det är at förlora sig straxt, lik den som för några år skulle skrifwa Grafskrift öfwer en Mor, men i stället skref öfwer Son som lefde. Utgif.

N:o 77 utkommer den 26 Augusti.

Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe.

Dag = Bladet:

Wälsignade Tryck-Friheten.

Andra Skäcken,

N:o 77.

Sto:tholm den 26 Augustii 1782:

Inländt.

Sedan man i uplystare Tider blifwit öfvertygad, at en fri och otvungen rörelse i Handel och Næringar göra Rikens styrka och wälmåga, och at det är Gullbrist och Religions twång som ofta hindrat en Stats wälstånd, så har enligt Riksdags beslutet d. 26 Januarii 1779, alla främmande Nationer til och med Judar blifwit tillätne at under fri Religions öfning få sig härstädes nedsätta, och sine handteringar idka. I anledning häraf, har Kongl. Maj:ts Commerce Collegium som lärer funnit at en så ansenlig mängd både af Judar och andre främmande Nationer sig härstädes redan inställt, under den 27 Maji sll. utfärdat et Reglemente för dem som hit anländt och framdeles wilja uppehålla sig här.

För den som icke ännu haft tillfälle at om händer få detta Reglemente så ypperligit i den Civila och Oeconomiska wägen som det i den Militäiska, wil jag härigenom wisa den ordning och styrka samt de ofwiveliga grunder hwarpå det är bygt, och som leda til ändamålet, nemligen Sölmängd och Rikedom.

För förtheten skull börjar jag straxt med uppräskandet af de många förmåner och slutar med de få plikter för Judarne, det innehåller.

Uti 5. 6. och 7. §. §. tillåtes detta Folket at i tre städer öfwer hela Sverige Stockholm, Götheborg och Norrköping idka Handel i gross och minut, at anläggga Fabriquer, at deltaga i Skeppsrederier, Handels-Compagnier och Skepps-warf, at drifwa Handel med wexlar,

lar, Actier och Publique papper, Entreprenader och lefwersanser med
 konstsmålning, gravering, Pitschers stickning, Diamants och andre ädla
 stenars slipande, Optisk glasslipning, Mekaniske Instrumenters förfä-
 digande, Desseiners och mönsters ritande, Brodering och annan konst-
 sig såm, Lack tilwerkning, Penneberedning, korkskäring, m. m. som
 ej höra under Skrå, Handteringar och rättigheter, så mycket större,
 som en del icke här idkas, eller mycket efterfrågas, utan komma så-
 ledes af Judarne sjelfwe at ensamt skötas, nyttjas och exporteras.

Emot så ansefliga Fri- och Rättigheter äro dem blott ålagde
 följande :

Enligt 8. §. bör en Jude som sig i någon af förberörde Stä-
 der wil nedsätta, endast wisa at han äger och hit infördt 2000 R:d.
 Sp. i penningar eller wärlar, innan han kan undfå Skyddsbriefwet.

En här i Landet född eller upfödd Jude Son, enligt 9. §. skal
 äfwen wisa sig äga 1000 R:dal. Spec. innan Skyddsbriefwet honom
 meddelas. Reglementet förmåler icke om denne infödingen skal haf-
 wa förwerfwat dese penningar på Utrikes ort, fast än han icke där
 warit. Han lærer således icke på läfligt sätt kunna förwerfwa sig
 1000 R:dal. inom Riket, då han icke haft Skydds-bref, utan där-
 före söker detta bref, för at på löstigt sätt förtjena sig penningar ge-
 nom sit arbete.

§ II. §. stadgas, at före än han får sit Skydds-bref, skal han
 til Stads Cassan en gång för alla erlægga 100 R:dal. för Rättighe-
 ter til handel i öppen bod, men allenast 50 R:dal. Sp. för de mindre
 handteringar, såsom til exempel korkskäring.

Om Juden icke kunde sälja korkar för 50 R:dal. om året, är
 det dock en förmon at blifwa lika ansedd med våra så kallade kark-
 Fabriqerare. Deutom skal han äfwen betala alla de pålagor som
 honom genom wanlig taxering kan åläggas och därjemte borgen ställas
 at dese Utstylder skola i Sex år utbetalas, allt innan Skyddsbriefwet
 honom meddelas.

För Judarnes betjenter erlägges i skatt ifrån 24 s. til och med
 3 R:dal. efter 21. §.

I denne §. nämnes sluteligen, at Judarne i öfrigt skola wara frie för alla slags Contributioner; men likwäl med et undantag, at Tull och Accis skal af dem erläggas.

Ännu i 23 §. en helt liten utgift af Sex R.dal., som är alderles ingen pålaga, utan kallas gåsna til Gardes barnhuset för den owanliga förmon at här få gifta sig innom hwarandra. Men där emot fritallade från wärsning, hwilket äfwen Religions stadgarne och sjelfwa Regerings formen göra med alla dem som äro af annan lära än den Lutheriska.

27. §. pålägger dem äfwen behörig procents betalande wid Arffkisten.

Swar och en lärer genast finna at desse små afgifter icke på något sätt äro swarande emot de stora inkomster dem äro tillagde, hwar förre och Reglementet undantagit någre mindre betydelige omständigheter, och bestå endast i följande nemligen:

Enligt Ingressen få icke Judarne under någon förewändning antagas ati Rikets högre eller lägre Embeten och Sysslor, icke åtnjuta Riksdagsmannanna rätt, icke på ställe inrätta något publiqt Scholehus, icke wid någre deras öfrige ceremonier gifwa anledning til förargelse och ej hålla någon Synagoga på flere ställen än i de städer som dem til hemwist blifwit anwiste, inga Sammantomster uti sine hus til deras Religions öfning anställa, ehuru Religions öfningen är fri.

Deslikes förbjuder 5 §. alt fringslöpande i husen och på gatorne, som är Judarnes handelsätt i minut. Efter 12. 13. 14. och 15. §. §. är dem betagit all minut försälgning af Victualie waror, win, brännwin, drienka och Medicamenter, ej bewista några Marknader, utom den stad, hwaräst han sjelf är bofast, ej idka Skrå handtmerkerier, i gemen, icke eller guld och silfwerledning. Efter 20. §. tillåtes dem icke på Landthygden fringresa at handtwerk drifwa wid 50 R.dal. wite. Om dräng eller Jude Son härmed beträdes, skal husbonden eller fadren böterne betala, men skulle han ej kunna gälta, komma de af Judesamhället utan inwändning at utsklas.

Det gäller icke här, at hwar äger sin sak ensamt böta och ej sunnars lott förwerka.

Grunden lärer dock vara tagen af Lagen som handlar om 'dul-
gadråps böter.

Jag förbigår at vidare här införa allt det mera nyttiga som
detta Reglemente, bestående af 33 S. S. innehåller.

Den som i hastighet och utan at hafwa tankarna väl tillsam-
man, genomläser detta opus, skulle snart tro at Judarnes förmoner
wore mindre här än i något annat Rike, i synnerhet hos Resjaren,
som efter Awisernas berättelse anser dem nästan som egna medhör-
gare, men den samma hänwisar jag til 5. 6. och 7. S. S., som äro
tillräckelige at upwaga alla de öfrige 30 S. S. jemte ingressen uti Reg-
lementet. Hwarföre och efter all slutkonst, en ofalig myckenhet rika
Portugisiska och andre Judar lära sig innan kort tid infinna i Stockholm,
Götheborg och Norrköping, samt därstädes idka den indrägtigaste han-
del och inrätta de widlyftigaste Fabriquer til Rikets synnerliga för-
kofran, hwartil desutom, vårt goda Climat och fördelaktiga läge för
handel i mångfaldiga grenar emot alla andre Riken i Europa, ansens-
ligen kan bidraga.

Churu fördelagtigt detta Reglemente som hwar och en nogsam-
ter, är för Judiska nationen; skola dock de härwarande Judar, lika
sine Landsmän aldrig nöjde, hafwa sökt ändring härutinnan, hwar-
wid deras högsta glädje är, at desse stadgar icke äro af Hans Kongl.
Maj:ts stadfästade.

Epigramme i lilla Gråmunkegränd *).

Hwad har hon gjort? den lilla Gumman
Som är så warm, så däst och röd —
Hon brunnit blott af kärleks glöd
Som alltid sker, och det är Summan.

*) Insändt.

Nummer 78 utgiswes den 28 Augusti.

Stockholm, Tryckt hos Commissarien P. A. BRODIN, 1782.

Dag - Bladet:
Wälsignade Tryck - Friheten.

Andra Stäcken,

N:o 78.

Stockholm den 28 Augusti 1782.

Spindeln och Flugan, (Saga *)

En gång i nätet Spindeln fätt
En nästan öfwerdådig fluga
Som vågar hota storma, truga
Men Spindeln kom ur skymslan brädt.
Ej hjälpte pock mot sina nät —

Helt fåfångt den ock segra täncker
Som fångslad i de finsta råcker
Då först fördömmar sina fiät.

Strödda Tanckar. **)

Ibland öfswets farligheter är en enslig lefnad ibland dem som man
noga bör ackta sig före. En diamant kan icke slipas utan af en dia-
mant, när Socrates talar så underwises Plato.

Umgånget är icke heller utan farligheter, man smittas af andras
fel, och Platos regel står sällan in, at man i de elaks sällskap bör
lära at fly Lasten.

---

*) Insändt. **) Insändt.

Om Fruntimren skulle winlägga sig om mera än at behåga, männe den hälften af männstjofskäcket wore officiellig till stora wärf och förättningar? Elisabeth förstod ju at regera, och en D'Eon har öfwertygat våra tider at ibland des Rön finnes ock en Oslat och en Polignac. Catharina de Medicis fjände noga sina Häfmdän igenom sina Damers skicklighet. Madame de Chevreuse tjente Cardinal de Retz till winnande af hans afficker långt mera än alla af Storsoleket som woro honom tillgäna.

En wälmående Bonde kan likså wäl som den mäktigaste Furste tillfredsställa sina själige begär. En Prins kan göra många dåckfaper utan at man kan hindra det: en enskilt man kan icke göra det samma utan at skada sitt goda namn och blifwa ansedd som wettlös och oförståndig.

En Konung kan icke wara säker derom, at han är mera älskad än en annan, man älskar hans magt, hans gäswor, hans befordringar. Han upptäcker sållan en Rival, ty den han älskar skall ock göra hans medtäflares lycka.

Epicurus har funnit ingen ting så sällsynt som en wis man hedrad och lyckelig. Högmöd, oförstånd, egentjället dumbhet äro lyckans barn och den slågten är talrik.

Partier uti ett land äro nästan lika fribytare eller kapare som gemenligen föra falska flaggor. Det allmänna bästa tjenar till ordraf men rätta påsyftade ändamålet är bytet, som hwar och en söker; eller som Tattare, hwilcka när de så öfwerhanden i stället at fullfölja segren, plundra trätsen.

Krogen *)

Ge rum — hwad är på färde

*) Det är en målning af Hogarth — Sjännare må dömma!

Swad

Swad är för sorl och skrik
Wid Krogdören full Musiquo
Af mycke folck och wårde
Med Jackor, Schärp och band
Hör Ni — med blå halsduken
Ni Far med Pist Peruquen
Står stugan uti brand?

Bewar oss — ingen klämtar
Ar elden lös? — hwa ha —
Ar Krogarn död — ah ja!
Hwar ligger han Munsiör
Där ligger han wid disken
Den tjocka basiliskan
Incognito och dör.

Swad han är blå om nosen?
Med blemmor likt som frut
Kjåra Madame — wet hut
Hugg till den där Matrosen
Wet hut — och rånn och ryl
Håll hjästen traswarlapper
Om du wor ån så tapper
Så skall du lucta stryk.

Du kyckling will mig basa
Du slipper intet in
Nå så skall och ditt skin
Jag klappa te en trasa
Men st där wid sitt sprund
Där ligger han Camrater
Så tomhåndt och så flater
Med skorpan half i mund.

Nå se den stora kacksen!
Nå söta släpp mig fram

Ja

Ja det är han Madam
 Mor Maijas man på Laxen
 Å nej — jo är det så ---
 Han tjåns igen med mödda
 Se hgonen blodrödda
 Och nåsan himels blå.

Å intet — döer han Gåkar
 Spel opp en dans — sitt nee
 Hvad sad du! se han ler
 En' sup snart stemmet lofar
 Uff — ren han andas godt
 Sått stopet tått till truten
 Håll intet på surtouten
 Pått honom kluncka smått

Hå! nu är Karlen galanter
 Så blank som engelskt ten
 Annu en sup — noch en . . .
 Da Capo Musicanter
 Ut vägen slödder — hut . . .
 Ut byke och bagage
 Glå opp en ny fastage
 Och piska fenstren ut.

N:o 79 utkommer den 30 Augusti.

Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe.

Dag = Bladet:
Wälsignade Tryck = Friheten.

Andra Skäcken,

N:o 79.

Stockholm den 30 Augusti 1782.

Saga om hunden *)

En hund som såg sin egen bild uti en källa,
Blef helt förbittrad, grinar fult, och börjar skälla
Han skuggan såg i samma skick: han mårar nu och swär,
Han rusar til, och lärde då hur stenblind häanden är.

Min Herre!

Konung Stanislai Den i Polen äro af Historien kända, huru Han af en lycklig Wäns hand tog den Kronan, Han sedan lämnade utan minsta rörelse när samma wän blef olycklig, hwad skiften han genomgick förån han blef Swärfar til den mäktigaste ibland Europas Monarcher, huru han lefde i Lothringen i et lugn som endast den wisas skadar sig och är wärd, och änteligen, huru han dog mått af älder och åra, saknad af förtjänst och lärdom hwars skydds-Herre han varit, men oackadt at han alltid varit känd för Vård och tänkande Herre, torde ändå Hans Philosophie för edra Läsare wara mindre bekant: Se här i utdrag några af samma Konungs Tanckar:

”Jag ser ingen skilnad emellan at neka en Gudommelig warelse, och inbilla sig at wara det.

Religionen är själens lif, utan den wore menniskan endast en machine, okunnig om sit ursprung och slut, begäfwad blott med et mörkt

*) Insändt.

mörkt begrepp om sin warelse, och med et hjerta, som blott fölgde känslornas blinda drift, utan at weta hwad det är, hwad som omgifwer det, hwad det skal blifwa, och hwad det kan frugta eller hoppas.

För at tro med wisshet, bör man börja med at twifla.

När Religionen talar, har förnuftet blott rättighet at höra.

Religionen reglerar människans tanekar, begär, och böjelser, den utwidgar dess begrepp, förädlar dess minsta gerningar, gör henne til Herre öfwer sina passioner, sätter henne öfwer lyckans löften och hot, lifwets nöjen och besvär och låter henne finna tröst, åtminstone altid hopp i sjelfwa döden.

Samwetet tiltalar oss altid som wån, innan det dömmar oss som dommare.

Jag beklagar mindre en okunnig som ingen ting kan, än en lård som illa förstår det han lärt. Det är nyttigare at kunna wäl än at kunna mycket.

En wis bör vara lård utan at vara enwis. Då han lär sig at känna, bör han äfwen lära sig at twifla. Den har redan lärt mycket som ser at han kan ingen ting.

Twifwelsmål är sanningens Schola. Den lärda twiflar, emedan han ej ser alt. Den okunniga twiflar aldrig, ty han tror sig känna alt. Den förra känner sin okunnighet, och är derföre mera modeste. Den sednare är okunnig om sin, och är därföre högfarlig och tiltagsen.

Den som wil lära alt, bör wänta sig at ingen ting kunna i grund. En för stor myckenhet af kundskaper utgör intet mera en lård, än en mängd utan ordning lagde stenar utgöra en wacker byggnad.

At vara lård är en olycka när förnuftet ej får vara ledare.

De fläste lärdas olycka är den, at de wilja lära det som de aldrig kunna förstå.

Den som läser för at lysa, blir däraf intet bättre. Största konsten är at förbättra sitt hjerta.

Hwaraf kommer det at ju mera förståndet är bonerat, ju mera tror det sig se och fatta? och ju mera det är uplyst, ju mindre smickrar det sig? jag wet ej med wisshet ordsaken härtil; men jag har altid

altid funnit, at egenkärlet födes utaf medelmåttan äfwen så naturligt som Modestien födes af den sanna förtjensten.

Det är ofta mera farligt at hafwa talanger, än skamligt at ej äga dem.

Uti alla slags regeringsfätt är menniskan skapt at wara bunden, och tro sig fri.

Om wi med de beswårigheter som wi utstå i lifwet tillika wara odödeliga, så wore wi de måst beklagansvärda ibland alla warelser. Huru sält är det icke at weta det man ej alltid skal lefwa?

Hwar och en tänkande menniska bör bemöda sig at känna sanningen. Detta bemödandet är ofwärdigt, om det ofwärgår våra krafter.

Wiljan kan på tre sätt verka hos menniskor: den kan föresätta sig elaka upfätt och då är friheten skadelig. Den kan wilja omöjligheter, och då är friheten onyttig. Den kan wilja det goda, och i detta enda fallet är friheten förmonlig emedan den är behjelpelig til winnandet af rättmätiga begär.

En hederlig Karl är den, som är det med förstånd, som wet at skilja det goda från det onda, och som wäljer det goda.

Kan man icke likna rang och wärdigheter wid prägtiga Mausoleer under hwilka endast finnas stoft och förruttnelse?

Storpratare likna de Musicanter, som mera tycka om bullret än harmonien.

At wara lycklig, är, om jag ej bedrager mig, at weta det olyckliga wares gifwas, och at man ej är bland dessas antal.

Det är endast då man är bedröfwad, som man lifligen kan fatta andras olyckor.

För at rätt lära känna en menniskas Character, så wänta till des at det händer honom någon olycka. Det är då som ni har bästa tilfället at se des själs styrka eller des swagheter.

Jag håller det för mer berömdvärdt at med sinnesstyrka bära stora olyckor än at göra stora gerningar.

Det är ingen af våra begärelser som icke smickrar of. Det är få af dem af hwilka wi ej blifwa bedragne.

Begärelser äro nödwändiga för menskligheten. De gifwa den samma lif och rörelse.

Själens nöjen bestå uti wänskap, ömhet, menstlighet, ärlänsta, olofliga nöjens undflyende, ärlighet, kortsfagt, uti alla moraliska dygders utöfning.

Ju mera kärleken åldras, ju mera förswagas han. Wänskapen däremot stärkes af tiden.

Egennyttiga wålgärningar äro så allmänna at man intet bör undra det otacksamhet ej är rar.

Hjeltemod synes mig wara den enda dygd som ej är möjlig at härma.

Jag känner ej något annat wärkeligt hjeltemod än en stilla ståndagtighet, som enligt sin skyldighet söker faran, och trotsar henne utan öfwerilning.

Från äldre tider tillbaka har man trodt sig böra göra skilnad emellan menniskor. I stället för at låta denna skilnaden bestå uti dygden, har man låtit den bero på Adelskap. Detta war lättast. Gudssten gifwer oss det, och det kostar ingen ting at förwårswa.

Adelskap är en redan wunnen ära, hwilken bör wara et frö at en tillkommande.

Huru kan man älska et lif som genom tistelströdda wågar hwarje ögnablick förer oss til döden?

Många Krigsmän i sednare tider hafwa haft framgång, fast de ägt mindre förtjenster än gåsena som frälste Capitolium.

En hielte söker endast at kufwa och förstöra. En Kung bör endast winlägga sig därom at göra sina undersåtare goda och lyckliga. Den ena måste nödwändigst ha fiender för at göra sig et namn. Den andra behöfwer endast at wara älskad af sitt folk. En Kung kan lätteligen bli en stor menniska. En hielte kan ej altid bli det.

Continuation e. a. g.

Epigramme i I. G. g. *)

Så tjära barn! Kan du ock dricka
Sad Salig Brun til Mamsell Hej
Ah swarar hon, en skjäl till flicka
Om någon super öfwer mej.

*) Inländt.

N:o 80 utkommer d 2 September.

Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe.

Dag = Bladet:
Wälsignade Tryck = Friheten.

Andra Skäcken,

N:o 80.

Stockholm den 2 September 1782.

Inlämndt.

FREDRIC i Preussen, då han för hela världen är den största Kung,
är ock tillika den största människja -- Hvem liknar honom i snille
och i hjärta? följande Utdrag af hans makalösa Oden samt hans
Täncker ehuru ofullkomligt öfversatta, torde närmare bewisa det.

En Herde som är wis, sin hjord ej öfvergifwer
Han den på Wargars spår och Tigrars fält ej drifwer
Än mindre blir den rof för glupsta Lejons tand
I skyldighet och wårk han nitist, trogen blifwer
Han glömmet ej sig sjelf -- ej affickt honom drifwer
Han frällsar minsta Går från list och wäldsam hand.
Ja, blott för deras lif han sig i faran gifwer
Doch då han klipper dem, han dem ej sönderrifwer
Han för dem icke in på Hottentotters strand.

Så ömsint mot sitt folk bde man Regenten finna
Hvars åra, dygd och Tro kan endast hjärtan winna
Om mänsklighet och Råd ger Fursten namn af Går
Han då med sina barn skall längre lifstid hinna
Hans Sol den wärma ger, hwar af de tacksam brinna
Han räknar ej i list och slättja sina dar
Nej -- för Des nyckers wäld ej skola tårar rinna
Des plikter och des kall må alla folk påminna
At Ticus på wår jord ännu sin like har.

„Roma

„Kom ihog at alt arbete flit och läsning är fåsängt, at man förlorar sin tid och sin möda, kort sagt, at man ingen ting lärt här i lifwet, om man ej lärt den hemligheten at vara lycklig.

Det är et Gudommeligit nöje at göra människior lyckliga, det eldar, tjusar, och förnöjer ömma och ädelmodiga hjärtan.

En Kung som ej kan styra sina passioner och intet lärdt at förlåta, är owärdig den rang han innehafwer.

En Kung är Rikets första och förnämsta tjenare, Han är skyldig det samma räkning för alt det bruk Han gör af des Utlagor, Han emottager dem för at kunna förswara Riket genom de Trouppar Han underhåller, för at stadfästa och bibehålla den wärdighet som Han bekläder, för at belöna den sanna förtjänsten som ej alltid grundar sig på börd, Favoritkap, ungdom, och wacker wäxt, för at uprätta en jämwigt emellan de Rika och fattiga, och för at trösta och hjälpa de nödlidande af hward stånd de wara må.

Om en Kung har et uplyst förstånd och et godt hjärta, så anwänder Han alla sina inkomster til det Allmännas nytta och Underfätarens fördel.

Ingen ting är farligare för en Furste än at låta sig intagas af wacklighet, sedan han förut gjort något stormwärf.

Det är förundranswärdt, at då alla Rikens Pagar äro så tydliga och klara, man likafullt har af nöden så många Domare och Advocater för at oplysa de minsta saker.

Den naturliga billigheten fordrar proportion emellan brott och straff, de flästa brätten böra anses med mera lindring, med mera medömkan, det är en oändelig skillnad emellan en rik och en fattig, den ena simmar i öfwerflöd, den andra öfwer gifwen af Lyckan har ej en gång det nödwändigga. Om en olycklig (för at lefwa), stjäl några Ducater eller annan bagatelle ifrån hans like som är nog rik at ej en gång sakna detta, förtjenar han dersöre döden eller tyraniska straff ofta wärre än döden? fordrar icke mänskligheten at man mildrar denna öfwerdrifna hårdhet? det synes nog at de rika och mäktiga hafwa gjort lagarna: kunde ej de fattiga hafwa rättighet at säga „hwarföre har man intet affeende på wårt beklaganswärda tilstånd! „Om Ni wore ömma och mänskliga och hjälpte oss i våra behofwer; „så

„så skulle wi ej stjåla. Är det rättvist at all denna världenes lyck-
 „salighet skal endast håra er til och deremot alla olyckor drabba oss?
 — Ifrån detta kan man sluta at egennyttan hos en fattig Ambets-
 man är ännu mera förlätlig, hwem skulle icke öfwerse med et fel som
 ofta tider och mode alstra, och som aldrig begecks om icke de rika
 och mäktiga ofta föreginge med exempel. Vått det wara et fel hos
 den förre, men det är et brott hos de sednare—måtte alla fel efter-
 gifwas! måtte alla brott beifcas med barmhertighet och nåd!

Anecdote i sidste Kriget emellan Preussen och Österrike. *)

Unga Gref Pelzer Officer i Preussisk tjänst, wäl wärdt, dygdig och
 tapper war förlofwad med Fröken Benskov 18 år gammal och en
 skönhet både til kropp och själ: Han war älskad på det häftigaste,
 Bröllops dagen war redan utsatt til d. 20 Junii 1778. Emedlertid
 d. 17 Junii kl. 10 om afton feck Regimentet hwarwid Grefwen war,
 ordres at Marchera til Slesien och upbröt samma minut, det war
 ifrån Berlin, där Fröken Benskov bodde allenast 4 mil ifrån på lan-
 det med sin gamla Mor som war Ancka.

Grefwen som ej feck ta afsked af sin Fästins underrättade då
 henne igenom bref om sitt öde ifrån första stället där Regimentet ra-
 stade, och beswor henne wid det aldrabeligaste nemligen Kjärke och
 wänskap, at Hon skulle skynda sig efter honom, på det deras före-
 ning måtte winna fullbordan i Slesien. Han skref tillika til sin skö-
 nas bror som war hans wän, at han på det kraftigaste skulle bidra-
 ga dertil. Fröken Benskov reser då i sällskap med denna brodern
 och Grefwinnan Pelzer sin tilkommande Swärmor, Hon kommer
 lyckligt fram til Staden, där Regimentet war förlagt, och wäntade
 at snart omfamna sin bästa wän, det war om morgonen, och som hen-
 nes bror sedan berättat, hade man aldrig sett något wackrare, hennes
 färg war af resan bleswen friskare, och hennes blå ögon tolekade den
 glädje hon bar i hjärtat = = = = Men O värld! hwad du är
 bedrägelig! i hopp af den största lycka är man ofta et mål för den

*) Insändt.

Största olycka — Hennes wagn slapp ej fram för et commando af Soldater, som i en sagta marches buro en bleslerad Officer, hennes ömma hjerta kunde ej annat än rödas wid en sådan syn, men det föll henne aldrig in at det war hennes älskare.

En Troupepe Österrikare hade recognoscerat Staden, och den unga Grefwen feck ordres at jaga bort dem. Full af ära och bravoure attaquerar han dem i spetsen af sitt folck och blir et offer för Krigslyckan.

At måla den olyckliga Gröfvens belägenhet wore at mistro mina Döfwares hjärtan och tjånslor. Den unga Grefwen bars på sängen, hans Mor och hans Gästmb smälta i tårar liggande wid hans bröst — Wästa Wänner! sade han med den swagaste röst, han wille tala, men han kunde blott gråta. Den ömma, den beklaganswärda Benskov rörd in i själen ropar förtwiflad, „nej min Maka! min Wån! mitt Lif! jag skal aldrig öfwerlefwä dig; och i det samma wil hon stic- ka sig ihjäl med hans wärja. Man hindrar henne, hon förs tillbaka til sängen, han fattar hennes händer, förgjäfwes bjuder han til at öpnä sin mun — änteligen wälfwer han för sista gången sitt half- slutna öga på det kjaraste han ägde, han får sitt mål, och han nytt- jar det blott til dessa orden „Lef min maka för at trösta min Mor“ och han döer.

Epigramme af M.

Din gamla nederruttna tomt
Hwem Mollberg rår om den til pricka
Jo! Venus har intecknat tomt
Men Bachus bor där jämt på wicka.

N:o 81 utkommer den 4 September.

Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe.

Dag - Bladet:
Wälsignade Tryck - Friheten.

Andra Stäcken,

N:o 81.

Stockholm den 4 September 1782.

Min Herre!

Ni! som i N:o 77 behagat införa en insänd Recension af Kongl. Commerce-Collegii Reglemente för Judarne här i Sverige, torde (så wida det äfwen nämnes derom) införa den ordonance eller Reglemente som är utfärdat i Österrike, och som bewiser ehuru det ej består af flera än 6 § §, at Judarna liksom i Swärje, äro af en så stor och uplyst Kejsare på et utmärckt sätt gynnade.

Detta Reglementet är på Fransyska infördt i N:o VII första Tomen af de Annaler som fullfölja den ryckbara Lingvets, til dess han sjelf Completerar dem.

Redacteurerna bereda sig wåg dertill igenom egna reflexioner, i det de säga, at Judarne äro förföljda och hatade nästan öfwer hela världen utom Holland och Angeland, där de hafwa privilegier och förmåner, och där de ej försmäckt under pålagor af flera namn och generas af särskilda Lagar och bruk, utan twifwel hade de sig ej ännu bekant Kongl. Commerce-Collegii Reglemente, då de såkert til Holland och Angeland äfwen lagt Sverige.

„Det är en sanning (fortfara de Sid. 416 och följ.) at några
„Gurstar i Tyskland hafwa blifwit mera estergifna emot det olyckli-
„ga folcket, men i allmänhet, sträcker denna estergift sig til några
„så, en rik och industrieux Jude hwars pengar och råd de behöfwa,
„njuter någon gång förmåner och wälwillja, då de öfriga krypa i
„fattigdom och tråldom.

„För at rättfärdiga dessa fastigheter och dessa orättwisor, heter
„det, at man blott straffar deras laster och fel, at man skyddar sig
„för

„för deras bedrägerier, som så skada och underminera den rätta hand-
 „deln, hwars principer äro ära, tro, och ordhällighet. Man anser
 „dem som de illslugaste bedragare, som hwarcken äga samwete, he-
 „der, eller religion.

„O! Tyranner mera falska än de! begripen Ni intet, om så är,
 „at deras seder äro era händers wärck? Ni beröfwen dem alla lagli-
 „ga medel at kunna nåra sig, och Ni fordren af dem en dygd som
 „skulle föra dem at swälta ihjäl, eller också at tigga allmosor dem
 „Ni aldrig skulle gifwa; Ni utesluten dem ifrån all heders bewisning,
 „och Ni wiljen at de skola äga tanckesätt fulla af heder, igenom
 „den olyckliga skillnad Ni stiftat emellan dem och människor, wän-
 „jen Ni dem wd skam och föbräckt, och ändå förebrån Ni dem at
 „de äro utan alla känslor om eget wärde — Dragen dem då fram
 „ur stoftet, skänck den löstiga friheten åt deras snille och kundskaper,
 „tag bort de fördömda kånemärcken på Judar, och Ni skolen få se
 „dem med en styrcka i själen som gör dem wärdiga at hanteras som
 „människor liksom wi.

„JOSEPH den Andra den stora och wisa har i anseende härtil
 „utfärdat ett Påbud — hwilket bewis af klokhet, ömhet och mänsk-
 „lighet! — Man tröstar sig öfwer så många Tyranniska Regle-
 „ten och öfwer misbruk i Regeringar, då man ser en af de största
 „Regenter gifwa åt sina Likar exempel af rättwisa och påminna dem
 „om Högsta Mäcktens skyldigheter — Mätte Hans estersyn wärcka!
 „och om det olyckligt wis, ej sker, måtte detta släktet (hwars föröf-
 „jelsor och förtryck Kejsaren så ädelmodigt slutar) skynda sig til Hans
 „länder för at där lefwa i frihet och lugn.

Reglementet lyder som följer:

1 §.

Judarnas barn få emottagas i de allmänna Scholar eller Aca-
 demier innom mitt Rike, sedan de där igenomgått sina studier och ta-
 git säkra bewis om sin skickelighet, skall det ej nekas dem at gå i tjänst,
 (à exercer toutes sortes d'emplois.)

2 §.

Ifrån denna stund öfwer hela mitt Rike äro Judarne ej för-
 bundna at i klädedräkten skillja sig ifrån andra, de klåda sig som de
 behaga.

3 §.

3 §.

Inga särskilda gator eller hus, utan de bo öfwer allt där de wilja.

4 §.

Så wida deras inskränckta handel hittills hwilcken desutom haft så oändeliga pålagor och omkostningar, ej kan nåra dem, och de derigenom blifwit tvungna at agera procentare, så skall det lämnas dem full frihet at handla med hwad de behaga och at inrätta Manufacturer hwar dem lågligast synes.

5 §.

De kunna äfwen antaga ägendorar i Arende och sjelswa upbruka jord: til den ändan befaller på det nogaste at de ej dertil få nyttja andra än sina egna innom samhället, på det de des bättre måtte lära sig, och äfwen häril kunna gagna Riket.

6 §.

För at lätta deras rättgångs twister och undwika betydande omkostningar wid processerna, skall allt det som rör handeln hädanefter ej skrifwas på Hebräiska utan på Tyska.

Continuation af Konung Stanislai Philosophie. Se N:o 79.

Det är döden som stadfästas hjeltens namn, och som hårdar det at motsä tid och afund.

Man talar sällan illa om en menniska som ej förtjenar at berömmas, af ordsak at man ej behöfwer hämnas på des dygd och förtjenster.

Det största nöje man kan göra en fåfång och oppbläst menniska, är ej at berömma honom, utan at med stillatigande afhöra honom berömma sig sjelf.

Wilja och förmåga hos människan stamma ej alltid öfwerens. Man bör alltid rådfråga den sidsta för den första; men större delen menniskor börja alltid med at wilja. Sedan fullborda de så godt de kunna.

De människor som äro måst låra i lifwet, weta merendels minst at nyttja det.

För